

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS
INFORMACIJOS IR KOMUNIKACIJOS DEPARTAMENTO
TYRIMŲ SKYRIUS

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius Tel.: (8 5) 239 6170 / 239 6185
El. p.: tyrimai@lrs.lt; info@lrs.lt; ikd@lrs.lt www.lrs.lt/info

Analitinė apžvalga
23/22

2023-03-20

Mokslo ir studijų institucijų atliekamų viešųjų pirkimų bei inovatyviųjų viešųjų pirkimų reguliavimas kai kuriose Europos Sąjungos valstybėse narėse ir kitose šalyse

Šiame darbe aptariami mokslo ir studijų institucijų atliekamų viešųjų pirkimų bei inovatyviųjų viešųjų pirkimų reguliavimo ypatumai Europos Sąjungos (ES) valstybėse narėse (Čekijoje, Estijoje, Danijoje, Ispanijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Prancūzijoje, Slovėnijoje, Suomijoje, Švedijoje ir Vokietijoje) ir kitose šalyse (Australijoje, Japonijoje, JAV, Kanadoje, Norvegijoje ir Singapūre).

Darbe taip pat pateikiama trumpa atitinkamų sričių skatinimo ES lygiu ir reguliavimo Lietuvoje apžvalga.

Apibendrinant galima pažymėti, jog aptartų valstybių reguliavimą galima suskirstyti į dvi esmines grupes. Visų pirma, tai valstybės, kuriose viešuosius pirkimus reglamentuojantys teisės aktai neišskiria ypatingo (specialaus) teisinio režimo, susijusio su mokslo ir studijų institucijų atliekamų viešųjų pirkimų reguliavimu, arba toks specialus reguliavimas negali būti laikomas reikšmingu veiksmu viešųjų pirkimų vykdymo efektyvumui minėtose srityse; iš esmės tai yra daugelis darbe aptariamų valstybių.

Antrajai grupei priskirtinos valstybės, kurių teisiniame reguliavime yra įtvirtintas specialus (ar bent jau iš dalies specialus) viešųjų pirkimų reglamentavimas mokslo ir studijų institucijoms. Iš dalies tokį reglamentavimą galima įžvelgti Estijos ir Suomijos teisės aktuose.

Bet kokių atveju, beveik visose aptariamose valstybėse yra išskiriamas tam tikras specialus teisinis režimas inovatyviųjų viešųjų pirkimų vykdymui. Be to, daugelyje šalių yra išskirtas palankesnis viešųjų pirkimų reguliavimas, susijęs su mažos vertės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros pirkimų vykdymu, kai perkamos prekės ir / arba paslaugos, vidiniams organizacijos poreikiams (nesiekiant komercializavimo), o projektai apmokami iš perkančiosios organizacijos lėšų.

Aptariant atskirų valstybių reguliavimą šioje srityje darbe remiamasi nacionalinių parlamentų administracijų atsakymais, pateiktais per Europos parlamentinių tyrimų ir dokumentų centrą (ECPRD)¹ ir kitais šaltiniais.

¹ ECPRD Request no. 5360 – Innovative public procurement and public procurement carried out by research and educational institutions (2023-03-02).

Inovatyviųjų viešųjų pirkimų skatinimas ES ir už jos ribų

ES valstybių narių viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo pagrindą sudaro 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB².

Šios direktyvos nuostatos yra perkeltos į ES valstybių narių (ir Norvegijos) teisę. Todėl visose šiose šalyse galioja panašios nuostatos, kylančios iš direktyvos reguliavimo srities. Kadangi direktyva nustato du pagrindinius būdus (nors ir netiesioginius), kuriais vadovaujantis šalys gali vykdyti inovatyvius viešuosius pirkimus – konkurencinį dialogą ir inovacijų partnerystę, šis reguliavimas atsispindi ir aptariamų ES valstybių narių (ir Norvegijos) viešųjų pirkimų teisiniame reguliavime bei šia apimtimi nėra išskirtinis nei vienoje atskiroje valstybėje (tai yra perkelta direktyvos nuostata).

Kalbant apie inovatyviųjų viešųjų pirkimų skatinimą ES lygmeniu, pažymėtina, jog Europos Komisija pabrėžia, kad ES viešieji pirkimai, kurie sudaro daugiau nei 14 % BVP, galėtų sukurti didžiulę inovatyvių produktų ir paslaugų rinką, tačiau jos potencialas šioje srityje vis dar nepakankamai išnaudojamas. Europos Komisija siekia gerinti viešųjų pirkimų praktiką, skatinti inovatyvių prekių, paslaugų ir darbų paklausą Europoje bei skatinti inovacijų įsisavinimą ES. Tai be kita ko gali paskatinti integruoti visuomenės paklausą į inovacijų ekosistemą ir pagreitinti ekonomikos atsigavimą³.

Inovacinių sprendimų viešieji pirkimai vyksta tada, kai viešasis sektorius naudoja savo perkamąją galią, kad galėtų kuo anksčiau priimti novatoriškus sprendimus, kurių dar nėra didelio masto komerciniais pagrindais⁴.

Todėl Europos Komisija imasi priemonių inovatyviems viešiesiems pirkimams skatinti. Pavyzdžiui, 2021 m. Europos Komisija paskelbė Inovacinių sprendimų viešųjų pirkimų gaires. Šis dokumentas, be kita ko, gana detaliai atskleidžia inovatyviųjų viešųjų pirkimų turinį bei pateikia praktinių patarimų rinkinį. Pažymėtina, jog dokumentas yra prieinamas ir lietuvių kalba⁵.

Taip pat yra sukurta eilė praktinių įrankių ir gerosios praktikos viešinimo instrumentų, siekiant valstybių narių perkančiąsias organizacijas aktyviau vykdyti inovatyvius viešuosius pirkimus. Pavyzdžiui:

- Inovacijų viešųjų pirkimų brokerių projektas, kuriuo siekiama suburti viešuosius pirkėjus, inovacijų tiekėjus (ypač mažąsias ir vidutines įmones bei startuolius), investuotojus ir mokslininkus, kad palengvintų naujoviškų prekių ir paslaugų pirkimą⁶;
- „Big Buyers“ iniciatyva, kuri skatina bendradarbiavimą tarp didelių pirkėjų Europoje vykdamas strateginius viešuosius pirkimus, taip stimuliuojant inovatyvių prekių ir paslaugų rinką⁷;
- Europos inovatyviųjų pirkimų pagalbos iniciatyva – tai elektroninių resursų ir įrankių rinkinys, padedantis perkančiosioms organizacijoms planuoti ir vykdyti inovatyvius pirkimus⁸;
- Tvarių viešųjų pirkimų platforma⁹ leidžia perkančiosioms organizacijoms vienoje vietoje rasti visą aktualiausią informaciją, įskaitant atrinktus geriausius inovatyviųjų viešųjų pirkimų pavyzdžius (kuriuos galima filtruoti pagal sektorius) iš įvairių ES

² 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32014L0024>

³ European Commission. *Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs. Innovation procurement*: https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/public-procurement/strategic-procurement/innovation-procurement_en

⁴ European Commission. *Shaping Europe's digital future. Public Procurement of Innovative solutions*: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/ppi>

⁵ European Commission. *Guidance on Innovation Procurement*: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45975>

⁶ Innovation Procurement Platform. *Innovation Procurement Brokers*: <https://innovation-procurement.org/innobrokers/>

⁷ Big Buyers for Climate and Environment: <https://bigbuyers.eu/>

⁸ The European Assistance for Innovation Procurement (EAFIP) initiative: <https://eafip.eu/>

⁹ Sustainable Procurement Platform: <https://sustainable-procurement.org/sustainable-public-procurement/>

valstybių narių (ne tik centrinės valdžios vykdomų pirkimų, bet ir savivaldybių, miestų ir pan.);

- Resursų ir praktinių įrankių rinkinį taip pat siūlo Inovatyvių pirkimų platforma¹⁰.

Atskirą dėmesį inovatyviųjų viešųjų pirkimų skatinimui skiria ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO)¹¹. Šiame kontekste paminėtinas EBPO leidinys, kuriame pateikiami geriausi organizacijai priklausančių valstybių pavyzdžiai¹².

Kadangi šiame darbe atkreipiamas dėmesys ne vien tik į ES valstybėse narėse susiformavusią praktiką, pažymėtina, jog Azijos valstybių atveju ekspertai pastebi, kad viešųjų pirkimų, kaip inovacijų skatinimo įrankių potencialas, taip pat nėra iki galo atskleistas. Azijos plėtros banko instituto 2022 m. atlikto tyrimo duomenimis, siekiant išnaudoti inovatyviųjų viešųjų pirkimų potencialą, didelis dėmesys kartu turi būti skiriamas ir patentų sistemos tobulinimui (pavyzdžiui, sąlygų registruoti patentus gerinimui, terminų trumpinimui ir pan.). Pavyzdžiui, Korėjos Respublika, su naujai įtvirtintu inovacijų viešųjų pirkimų reguliavimu, akcentavo pradinės naujoviškų produktų rinkos sukūrimą bei viešosios paklausos tokiems produktams atskleidimą. Šiam tikslui šalis 2020 m. įsteigė viešųjų pirkimų politikos peržiūros komitetą. Komitetas suskirstė ikiprekybinius produktus į kelias kategorijas ir pagreitino pirkimų procedūras. Nustatytos inovatyvių produktų kategorijos: „Fast Track 1“ – rinkoje jau esančių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros produktų grupė; „Fast Track 2“ – novatoriškų prototipų grupė, prieš pradėdant komercializuoti; „Fast Track 3“ yra produktų grupė, kurią kiekviena perkančioji organizacija gali pripažinti kaip naujovę. Taigi, tam tikra apimtimi perkančioji organizacija gali pati pripažinti tam tikrą rinkoje jau egzistuojantį produktą ar paslaugą inovacija¹³.

Situacijos Lietuvoje apžvalga

Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatyme¹⁴ įtvirtintos nuostatos, numatančios netiesioginę galimybę vykdyti inovatyviuosius viešuosius pirkimus, taikant tam tikras pirkimo procedūras:

- perkančioji organizacija gali atlikti pirkimą konkurencinio dialogo būdu – tarptautiniame pirkime skelbiamų derybų būdu (Viešųjų pirkimų įstatymo III skyriaus ketvirtasis skirsnis);
- perkančioji organizacija gali atlikti pirkimą inovacijų partnerystės būdu. Atliekant pirkimą inovacijų partnerystės būdu, siekiama sukurti inovatyvių produktą, paslaugą ar darbus, taip pat vėliau atlikti sukurto inovatyviojo produkto pirkimą, jeigu jis atitinka įvykdymo (rezultatyvumo) lygį ir maksimalias sąnaudas, dėl kurių susitarė perkančioji organizacija ir dalyviai (Viešųjų pirkimų įstatymo III skyriaus šeštasis skirsnis).

Abu aukščiau paminėti būdai sudaro galimybę pirkimo vykdytojui pradiname pirkimo etape konsultuotis su tiekėjais dėl šiuolaikiškiausių projekto įgyvendinimo sprendinių. Be to, Viešųjų pirkimų įstatyme numatytos kitos nuostatos (pavyzdžiui, techninė specifikacija gali būti parengta apibūdinant norimą rezultatą arba nurodant pirkimo objekto funkcinius reikalavimus, numatant alternatyvių pasiūlymų pateikimo galimybę).

¹⁰ *Innovation Procurement Platform. Resources on Procurement of Innovation*: <https://innovation-procurement.org/resources/>

¹¹ *OECD. Public Procurement for Innovation*: <https://www.oecd.org/gov/public-procurement/innovation/>

¹² *OECD (2017), Public Procurement for Innovation: Good Practices and Strategies, OECD Public Governance Reviews, OECD Publishing, Paris*, <https://doi.org/10.1787/9789264265820-en>

¹³ *Asian Development Bank Institute. Two Strategies for Innovation and Growth in Asia and the Pacific*: <https://www.adb.org/publications/two-strategies-for-innovation-and-growth-in-asia-and-the-pacific>

¹⁴ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C54AFFAA7622/nLEbLjGuL>

Paminėtų nuostatų visuma sudaro teisinį pagrindą vykdyti inovatyvius viešuosius pirkimus. Vis dėlto, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos duomenimis¹⁵, inovatyviųjų viešųjų pirkimų perkančiosios organizacijos vengia dėl įvairių priežasčių, pavyzdžiui, kompetencijos ir praktikos stokos, nenoro prisiimti papildomos rizikos, susijusios su inovatyvaus sprendimo įsigijimu ir pan. Atsižvelgiant į šiuos iššūkius, 2014 m. gruodžio 29 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymu Nr. 4-938 buvo patvirtintos Inovatyviųjų viešųjų pirkimų gairės¹⁶. Šiose gairėse apibrėžiamos pagrindinės inovacijų paklausos skatinimo priemonių sąvokos, atskleidžiama šių priemonių panaudojimo svarba ir nauda.

Vis dėlto, sistemiškai vertinant pastarojo dokumento nuostatas, galima pastebėti, kad dokumento turinį sudaro teiginiai, kuriais siekiama plačiau paaiškinti inovatyviųjų viešųjų pirkimų sąvoką, galimas kryptis, naudą visuomenei ir pan. Tačiau dokumente nėra pateikiama praktinio pobūdžio rekomendacijų, metodikų ar panašaus pobūdžio informacijos, kuri padėtų perkančiosioms organizacijoms praktiškai vykdyti inovatyviųjų viešųjų pirkimų procedūras.

Pačios Ministerijos vykdyto tyrimo¹⁷ (konsultacijų) dėl viešųjų pirkimų problematikos duomenimis, dažnu atveju perkančiųjų organizacijų pirkimo objektai labai įvairūs, todėl perkančiosios organizacijos susiduria su iššūkiu, kaip tinkamai įsivardinti, ką jos nori įsigyti, ir kaip platinti informaciją apie tai verslo subjektams. Šis klausimas tampa dar sudėtingesnis perkančiajai organizacijai, kuri kelia sau tikslus įsigyti inovatyvius, aplinką tausojančius produktus ar siekia spręsti socialines problemas.

Atsižvelgiant į tai, pati Ministerija minimame tyrime teigia, jog yra tikslinga tobulinti teisinį reguliavimą, padėsiantį perkančiosioms organizacijoms aktyviau ir drąsiau vykdyti inovatyvius, žaliuosius ir socialinius pirkimus, bei siekti valstybės iškeltų tikslų šiose srityse. Kartu pažymima, jog yra tikslinga plėtoti Viešųjų pirkimų tarnybos, kaip žaliųjų, socialinių ir inovatyviųjų viešųjų pirkimų sričių kompetencijų centro, veiklą, kad viešųjų pirkimų dalyviai reikiamą pagalbą galėtų gauti vienoje institucijoje. Kartu pastebima, jog yra tikslinga parengti visapusišką viešųjų pirkimų specialistų mokymų programą ir organizuoti nuoseklią mokymų sistemą.

Daugiau praktinės informacijos perkančiosioms organizacijoms yra pateikiama Viešųjų pirkimų tarnybos portalų gairių ir rekomendacijų skiltyje¹⁸. Vis dėlto, ir čia yra pasigendama sistemiškai pateiktos praktinės informacijos apie inovatyvius viešuosius pirkimus.

Pažymėtina, jog aukščiau aptartos nuostatos galioja tik kalbant apie inovatyvius viešuosius pirkimus. Lietuvos teisiniame reguliavime (tiek aptartame Viešųjų pirkimų įstatyme, tiek ir kituose įstatymuose bei poįstatyminiuose teisės aktuose) nėra nustatyta atskiro teisinio režimo mokslo ir studijų institucijų vykdomiems viešiesiems pirkimams. Tai reiškia, jog jie yra vykdomi bendrais pagrindais ir jiems galioja visos bendrosios viešuosius pirkimus Lietuvoje reguliuojančios nuostatos.

Reguliavimas ES valstybėse narėse ir kitose šalyse

Australija

Australijoje viešųjų pirkimų sistema buvo reformuota 2022 m., siekiant suteikti daugiau galimybių pirkimuose dalyvauti mažosioms ir vidutinėms įmonėms, tokiu būdu prisidedant prie smulkiojo verslo padėties gerinimo (įskaitant ir inovatyvius smulkiuosius verslus). Federaliniu

¹⁵ Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija. Inovatyvūs viešieji pirkimai: <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/inovaciju-veiklos-sritis/parama-inovaciju-pletrai/inovaciju-paklausos-skatinimas>

¹⁶ Inovatyviųjų viešųjų pirkimų gairės, patvirtintos Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2014 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. 4-938: https://eimin.lrv.lt/uploads/eimin/documents/files/Inovacijios/LR%20Ukmin%20isakymas%20del%20inovatyviuju%20pirkimu%20gairiu_14-12-29.pdf

¹⁷ Ekonomikos ir inovacijų ministerija. Viešųjų pirkimų problematika ir sprendimų kryptys: <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/viesuju-pirkimu-politika/viesuju-pirkimu-problematika-ir-sprendimu-kryptys>

¹⁸ Viešųjų pirkimų tarnyba. Gairės ir rekomendacijos: <https://vpt.lrv.lt/lt/metodine-pagalba/gaires-ir-rekomendacijos>

lygmeniu viešųjų pirkimų teisinį pagrindą sudaro Viešojo valdymo, veiklos ir atskaitomybės įstatymas¹⁹. Atitinkamos srities taisyklės yra detalizuojamos Vyriausybės patvirtintose Viešųjų pirkimų taisyklėse²⁰. Šiose taisyklėse pažymima, jog atliekant viešuosius pirkimus kaina negali būti laikoma vieninteliu kriterijumi, o turi būti vertinama kriterijų visuma (įskaitant ir inovacijas). Be to, taisyklės numato, kad perkančioji organizacija gali taikyti ribotas supaprastintas taisykles, kai įprastinio pirkimo procedūros metu nepavyko nupirkti norimų prekių ir paslaugų ir kai yra siekiama gauti „iki galo nesutartų inovacijų pasiūlymus“ bei, jeigu dėl techninių priežasčių rinkoje trūksta konkurencijos.

Vis dėlto, pastarieji teisės aktai inovatyviųjų viešųjų pirkimų (taip pat ir viešųjų pirkimų, kuriuos vykdo mokslo ir tyrimų institucijos) nedetalizuoja.

Australijos Sandraugoje, kaip federacinėje valstybėje, viešųjų pirkimų taisykles detaliau nustato atskiri federaciniai vienetai savo teisės aktuose, taip pat tai atsispindi ir pavienių savivaldybių (miestų) individualiose iniciatyvose. Pavyzdžiui, Geelongo miestas (Viktorijos provincija) vykdydamas viešąjį pirkimą pasitelkė „būsimo įsipareigojimo“ principą, pagal kurį rinkoje esantys tiekėjai, investuojantys į mokslinius tyrimus ir plėtrą, atsiradus poreikiui, gauna pasiūlymą iš perkančiosios organizacijos vykdyti projektą. Tokiu būdu miesto rekreacinėse erdvėse buvo sukurti inovatyvūs pėsčiųjų tiltai, pasižymintys ilga tarnavimo trukme ir nulinėmis priežiūros išlaidomis²¹.

Vis dėlto, 2022 m. atliktame tyrime pastebima, jog Australijai trūksta nacionalinių inovatyviųjų viešųjų pirkimų gairių, padėsiančių efektyviai išnaudoti šios srities potencialą, o ES teisinio reguliavimo pagrindai su ikiprekybinių pirkimų, inovacijų partnerystės ir konkurencinio dialogo konceptualiais institutais tyrime yra nurodomi kaip gerieji sektini pavyzdžiai, ypač, pabrėžiant tų valstybių praktikas, kurios pasitvirtinusios inovatyviųjų viešųjų pirkimų gaires ir tokių gairių nuostatas integravusios į platesnių nacionalinių strateginių planų įgyvendinimo procesus²².

Čekija

Čekijos viešųjų pirkimų sistemą reglamentuoja 2016 m. Viešųjų pirkimų įstatymas²³. Be įprastinių viešųjų pirkimų būdų įstatymas taip pat reglamentuoja inovacijų partnerystės ir konkurencinio dialogo būdus. Kartu įstatymas apibrėžia ir socialiai atsakingų bei žaliųjų viešųjų pirkimų principus.

Pagal minėto įstatymo nuostatas, socialiai atsakingas pirkimas yra procedūra, kurios metu perkančioji organizacija privalo atsižvelgti, pavyzdžiui, į darbo galimybes, socialinę įtrauktį, tinkamas darbo sąlygas ir kitus socialiai svarbius su viešojo pirkimo sutartimi susijusius aspektus. Aplinką tausojantis pirkimas – tai nustatyta procedūra, kurios metu perkančioji organizacija privalo atsižvelgti, pavyzdžiui, į poveikį aplinkai, darnią plėtrą, tiekimo, paslaugų ar statybos darbų gyvavimo ciklą ir kitus aplinkai svarbius aspektus (kurių dalykas gali būti ir inovacijos). Inovacijomis įstatymo reguliavimo kontekste yra laikomos naujovės diegiant naują arba žymiai patobulintą produktą, paslaugą ar procedūrą, susijusią su viešojo pirkimo sutarties dalyku.

Inovacijų partnerystės atveju perkančioji organizacija nustato numatomą tyrimo vertę ir eksperimentinės plėtros veiklą, kuri vyks visais numatomos partnerystės etapais, taip pat bendrą numatomą projekto vertę prekėms, paslaugoms ar darbams, kurie turi būti sukurti ir įsigyti pagal inovacijų partnerystę. Konkurencinio dialogo tvarka įstatyme taip pat gana detalai apibrėžiama.

¹⁹ *Public Governance, Performance and Accountability Act 2013*: <https://www.legislation.gov.au/Details/C2017C00269>

²⁰ *Commonwealth Procurement Rules*: <https://www.finance.gov.au/government/procurement/commonwealth-procurement-rules>

²¹ *City of Greater Geelong. Procurement for innovation*: <https://www.geelongaustralia.com.au/fpg/industry/article/item/8d4393b2d5b7c94.aspx>

²² Lance Worrall, John Spoehr, Hamish Gamble. 2022. *Innovation Procurement – Lessons for Australia*. Adelaide: Australian Industrial Transformation Institute, Flinders University of South Australia: https://www.flinders.edu.au/content/dam/documents/research/aiti/aiti_innovation_procurement_report.pdf

²³ *134/2016 Coll. ACT of 19 April 2016 on Public Procurement*: https://sovz.cz/wp-content/uploads/2017/08/act-no.-134_2016-coll.-on-public-procurement.pdf

Vis dėlto, joks specialus teisinis viešųjų pirkimų režimas mokslo ir studijų institucijų atžvilgiu neišskiriamas.

Danija

Danijoje nuo 2013 m. nuosekliai įgyvendinamas politikos priemonių spektras, skirtas inovatyviųjų viešųjų pirkimų skatinimui. EBPO duomenimis, inovatyviųjų viešųjų pirkimų gairės, yra neatsiejama „Sumaniųjų viešųjų pirkimų“ strategijos dalis, kuria siekiama:

- viešųjų pirkimų pagalba didinti viešojo sektoriaus efektyvumą;
- plėsti inovacijas per viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės iniciatyvas;
- remti tvarumą ir žaliąjį augimą per viešuosius pirkimus.

Inovatyviųjų viešųjų pirkimų politika Danijoje apima platų spektrą konkrečių priemonių, tokių kaip ikiprekybiniai pirkimai ar jau minėtos viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės.

Danijos „Sumaniųjų viešųjų pirkimų“ strategija apima eilę priemonių, tačiau remiasi septyniais pagrindiniais principais:

- užtikrinti tinkamą perkančiųjų organizacijų kompetenciją;
- vykdyti nuolatinį suinteresuotų šalių dialogą geriausiems rezultatams pasiekti;
- vykdyti pirkimus kurie būtų geriausiai pritaikyti kiekvienai konkrečiai situacijai;
- nustatant konkrečias pirkimo sąlygas visada atsižvelgti į inovacijų taikymo galimybes;
- kuo efektyviau valdyti resursus;
- kiek įmanoma plačiau pirkimuose taikyti žaliosios ekonomikos sprendimus ir inovacijas;
- teikti prioritetą inovatyviems projektams iš kurių didesnę naudą gautų visuomenė²⁴.

Kalbant apie aktualų šios srities teisinį reguliavimą, pažymėtina, jog Danijoje galioja 2016 m. priimtas Viešųjų pirkimų įstatymas²⁵, kurio pagalba ir įgyvendinami aukščiau paminėtos strategijos principai. Kaip ir daugelyje kitų ES valstybių narių, šis įstatymas apibrėžia galimybę vykdyti pirkimus inovacijų partnerystės būdu bei konkurencinio dialogo būdu.

Pagal šį įstatymą, inovacija laikoma naujo arba žymiai patobulinto produkto, paslaugos ar proceso, įskaitant gamybos ar statybos veiklą, naujo rinkodaros metodo arba naujo organizacinio metodo pristatymas verslo praktikoje, darbo vietos organizavime ar išoriniuose santykiuose.

Perkančioji organizacija inovacijų partnerystę gali pasitelkti, jei perkančioji organizacija nori sukurti inovatyvų produktą, paslaugą ar statybos darbą, kurio rinkoje dar nėra. Inovacijų partnerystė susideda iš trijų etapų: konkurso, inovacijų proceso ir bet kokio vėlesnio sukurtos paslaugos pirkimo.

Paminėtinos ir kitos pastarojo meto iniciatyvos. „Partnerystės žaliems viešiesiems pirkimams“ – tai iniciatyva, kurioje dalyvauja 14 Danijos regionų ir savivaldybių, įsipareigojančių aktyviau viešuosiuose pirkimuose taikyti žaliąsias inovacijas. Pavyzdžiui, įgyvendinant šį projektą Odensė savivaldybėje įgyvendintas būsto jauniems žmonėms su negalia projektas, kurio statybų metu buvo plačiai taikytos žaliosios inovacijos – nuo inovatyvių ekologiškų apšiltinimo medžiagų (pavyzdžiui, popieriaus vatos) iki plytų, pagamintų iš perdirbtų medžiagų²⁶.

Estija

Estijoje pagrindinės viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo nuostatos yra išdėstytos Viešųjų pirkimų įstatyme²⁷. Įstatyme apibrėžiama, jog valstybė, vykdydama viešuosius pirkimus, taip pat gali

²⁴ OECD (2017), *Public Procurement for Innovation: Good Practices and Strategies – Denmark*: https://read.oecd-ilibrary.org/governance/public-procurement-for-innovation/denmark_9789264265820-14-en#page1

²⁵ LOV nr 1564 af 15/12/2015. *Udbudsloven*: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2015/1564>

²⁶ Denmark: *Public procurement as a circular economy enabler*: <https://ellenmacarthurfoundation.org/circular-examples/denmark-public-procurement-as-a-circular-economy-enabler>

²⁷ *Public Procurement Act*: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/505092017003/consolide/current>

skatina inovatyvių produktų rinkodarą ir plėtrą, remia aplinką perkant aplinkai nekenksmingus produktus, taip pat palaiko valstybės socialinių tikslų siekimą (2 str.).

Įstatymo kontekste kaip inovacija suprantama naujo ar žymiai patobulinto produkto, paslaugos ar proceso, įskaitant gamybos ar statybos procesus, naujo rinkodaros metodo arba naujo organizacinio metodo įgyvendinimas verslo praktikoje, darbo vietos organizavime ar išoriniuose santykiuose. Įstatyme, kaip ir kitose ES valstybėse narėse, atsispindi ES direktyvų dėl viešųjų pirkimų nuostatos. Be kita ko, taip pat yra įtvirtintos pirkimų procedūros konkurencinio dialogo ir inovacijų partnerystės būdu.

Perkančioji organizacija turi teisę steigti inovacijų partnerystę, kai institucijai ar subjektui reikia naujoviškų prekių, paslaugų ar darbų, kurių neįmanoma patenkinti perkant rinkoje jau esančias prekes, paslaugas ar darbus. Inovacijų partnerystėje siekiama plėtoti naujoviškas prekes, paslaugas ar darbus ir vėliau tokias prekes, paslaugas ar darbus pirkti, neperžengiant didžiausių išlaidų ribų ir išlaikant veiklos rezultatų lygį dėl kurio buvo susitarta (48 str.).

Konkurencinio dialogo metu bet kuris tiekėjas gali pateikti prašymą dalyvauti pirkimo procedūroje, o perkančioji organizacija ar subjektas, remdamasis objektyviais ir nediskriminaciniais kriterijais, veda derybas su jos pasirinktais kandidatais, siekdamas nustatyti vieną ar kelis tinkamiausius sprendimus, kurie atitiktų poreikius našumo ar funkcionalumo požiūriu (63 str.).

Kalbant apie mokslo ir studijų institucijų atliekamų viešųjų pirkimų ypatumus ir su tuo susijusį specialųjį teisinį reguliavimą, pažymėtina, jog Įstatymo 50 straipsnis apibrėžia, derybų procedūros be išankstinio paskelbimo taikymo viešuosiuose pirkimuose, kurių numatoma vertė mažesnė už tarptautinę ribą, tvarką. Minėtame straipsnyje nustatyti atvejai, kuomet perkančioji organizacija gali pasinaudoti tokia procedūra. Be kitų straipsnyje nurodytų atvejų, šia procedūra galima pasinaudoti kai viešojo pirkimo objektas yra turtas, kuris tiesiogiai naudojamas moksliniams tyrimams ir plėtrai, o perkančioji organizacija ar subjektas yra mokslinių tyrimų ir plėtros institucija, Mokslinių tyrimų ir plėtros organizavimo įstatymo prasme. Taigi, šiame straipsnyje nustatyta apimtimi, perkančioji organizacija gali taikyti paprastesnę pirkimo vykdymo procedūrą.

Kita vertus, pažymėtina, jog atitinkamas reguliavimas turinio prasme nėra unikalus. Reikia pabrėžti, jog reguliavimas, kuomet perkančiosioms organizacijoms leidžiama nusistatyti kitokias sąlygas pirkimuose, kurių kaina yra mažesnė už įstatyminę žemiausią ribą, yra nustatytas ir kitose valstybėse – ypač, kalbant apie tyrimų ir eksperimentinės plėtros pirkimus, vykdomus perkančiosios organizacijos poreikiams tenkinti (ne projektams komercializuoti), kai šių pirkimų kaina yra sumokama iš perkančiosios organizacijos lėšų.

Be to, pažymėtina, kad kai kurios detalesnės taisyklės yra išdėstytos atskirų universitetų individualiose viešųjų pirkimų tvarkose. Pavyzdžiui, Tartu universiteto²⁸ pirkimų taisyklėse²⁹ be kita ko yra nustatyta, jog perkant tyrimų ir plėtros paslaugą (apibrėžtą Viešųjų pirkimų įstatyme), yra nebūtina taikyti Įstatymo nuostatų, jei naudos gavėjas yra Universitetas. Universitetas turi teisę pirkimą organizuoti derybų būdu be iš ankstinio paskelbimo apie pirkimą. Viešojo pirkimo sutartis sudaroma dėl prekių, skirtų moksliniams tyrimams, gamybos ir tiekimo, neapimant produkcijos skirtos komercializavimui (Taisyklių 46–47 punktai).

Savo pirkimų tvarką yra pasitvirtinęs ir Talino universitetas³⁰.

Ispanija

Ispanijos viešųjų pirkimų reguliavimo teisinį pagrindą sudaro valstybės lygmens ir kai kurių regionų atskiri teisės aktai. Vis dėlto, pagrindiniu šią sritį reglamentuojančiu teisės aktu reikėtų laikyti

²⁸ University of Tartu. Public procurements and sale of property: <https://ut.ee/en/node/111515>

²⁹ Procurement Rules. APPROVED by Rector of the University of Tartu Decree no. 4 of 1 March 2018: https://adr.ut.ee/?page=pub_get_txt_dokv_file&pid=42005554&lang=eng&u=20211208100807&desktop=57835&r_url=%2F%3Fpage%3Dpub_list_dynobj%26pid%3D%26tid%3D69329%26u%3D20211208100807

³⁰ Tallinna Ülikooli hankekord. KEHTESTATUD kantsleri 12. juuni 2018 korraldusega nr 40: https://www.tlu.ee/sites/default/files/TUKO/veeb/hankekord_22_10_18-2.pdf

2017 m. Viešojo sektoriaus pirkimų įstatymą³¹, kuris iš esmės įgyvendina šiame darbe jau ne kartą minėtos Direktyvos 2014/24/ES nuostatas.

Įstatymas nustato konkurencinio dialogo galimybę, kai derybos dėl inovatyvių sprendimų įsigijimo gali būti pradėtos su keliais potencialiais tiekėjais, o vėliau galimų tiekėjų ratas siaurinamas. Taip pat gali būti taikoma ir inovacijų partnerystės procedūra. Be to, įstatymo nuostatų išimties taikomos tyrimų ir eksperimentinės plėtos pirkimams, tačiau tik kai pirkimo nauda priklauso tik perkančiajai organizacijai bei už suteiktą paslaugą visiškai atlygina perkančioji organizacija.

Pagal Ispanijos teisės aktus inovatyvieji viešieji pirkimai apibrėžiami kaip administraciniai veiksmai, kuriais skatinamos inovacijos, kuriomis siekiama skatinti naujų novatoriškų rinkų plėtrą iš paklausos pusės, pasitelkiant viešųjų pirkimų priemonę. Tarp jos tikslų yra viešųjų paslaugų gerinimas įtraukiant naujoviškas prekes ar paslaugas, verslo inovacijų skatinimas, inovacijų internacionalizavimo skatinimas naudojant vietinę viešąją rinką kaip orientacinį klientą.

Atskiros sąlygos mokslo ir studijų institucijų pirkimų vykdymui neišskiriamos. Šalyje veikia Pramoninių technologijų plėtos centras, kurio pagrindinis tikslas yra skatinti šalies įmones (ypač – mažąsias ir vidutines įmones) dalyvauti tyrimų ir eksperimentinės plėtos projektuose, o viešąjį sektorių – aktyviau naudotis inovatyviųjų viešųjų pirkimų privalumu³².

Ispanijos viešųjų pirkimų politiniai prioritetai ir ateities planai išdėstyti Nacionalinėje 2023–2026 m. viešųjų pirkimų strategijoje³³. Šioje strategijoje, be kita ko, nustatomi šie aspektai, kurie turi būti sprendžiami per ateinančius ketverius metus:

- turimų duomenų iš įvairių kokybinių ir kiekybinių informacijos šaltinių analizė;
- viešųjų pirkimų priežiūros tobulinimas, bendrų priežiūros veiksmų atlikimo kriterijų ir metodikų derinimas;
- *ex-ante* ir *ex-post* teisėtumo kontrolės mechanizmų, skirtų viešųjų sutarčių ir koncesijų sudarymui visame viešajame sektoriuje, analizė;
- gerosios praktikos vadovų ar vadovų, kuriuose pateikiamos rekomendacijos, kurios turi būti taikomos viešųjų pirkimų procedūrose, parengimas, siekiant užkirsti kelią galimai netinkamai praktikai atliekant šias procedūras;
- viešųjų pirkimų profesionalumo skatinimas rengiant viešojo sektoriaus darbuotojų mokymo priemones.

Japonija

Japonijos viešųjų pirkimų sistemos teisinį pagrindą sudaro eilė teisės aktų, kuriuose reglamentuojami įvairūs šios srities aspektai. Atskiri teisės aktai yra taikomi centrinės valdžios vykdomų viešųjų pirkimų reglamentavimui, atskiri – vietos valdžios institucijų vykdomų viešųjų pirkimų reglamentavimui. Taip pat, atskiras teisinis reguliavimas taikomas viešojo – privataus sektoriaus partnerystės projektams. Nepaisant tą pačią sritį reguliuojančių teisės aktų gausos, iš esmės yra išlaikomas ekonominio naudingumo principas.

Atskirai pažymėtina, jog viešųjų pirkimų bendrųjų taisyklių išimtį šalies Vyriausybė turi teisę taikyti toms sritims, kuriose pastaroji teikia prioritetą galimybėms pritraukti užsienio inovacijų ir technologijų bendroves, siekiant bendros naudos visos šalies inovacijų ir technologinio išsivystymo lygio palaikymui ir plėtrai. Tai reiškia, kad Vyriausybė turi teisę „nusižengti“ visuotinio lygiateisiškumo principo taikymui šiose srityse:

- vystant superkompiuterius;
- kuriant ir perkant ne tyrimų ir mokslo tikslais naudojamus palydovus;
- kuriant tam tikrus kompiuterių produktus ir paslaugas;

³¹ Ley 9/2017, de 8 de noviembre, de Contratos del Sector Público, por la que se transponen al ordenamiento jurídico español las Directivas del Parlamento Europeo y del Consejo 2014/23/UE y 2014/24/UE, de 26 de febrero de 2014: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2017-12902>

³² Centre for the Development of Industrial Technology: <https://www.cdti.es/index.asp>

³³ La Estrategia Nacional de Contratación Pública: <https://contrataciondelestado.es/b2b/noticias/ENCP.pdf>

- valstybės mastu perkant telekomunikacijų įrangą ir paslaugas;
- perkant medicinos technologijų produktus ir paslaugas.

Aukščiau paminėtais atvejais atsakingos ministerijos turi pasiekti konsensuą ir susitarti dėl tokių priemonių taikymo reikalingumo. Atskira ministerija ar kita institucija (tai reiškia – ir valstybinės tyrimų bei mokslo institucijos) savarankiškai tokių veiksmų imtis negali³⁴.

Be aukščiau paminėtų išimčių, daugiau jokio specialaus teisinio režimo šalyje viešųjų pirkimų srityje nėra nustatyta, išskyrus pirkimus valstybės gynybos srityje, kuriuose Vyriausybė gali skelbti laimėtojus „pagal diskreciją“.

JAV

JAV federalinės viešųjų pirkimų sistemos teisinį pagrindą sudaro Federalinių statutų kodekso (angl. *United States Code*) 41 antraštinė dalis – „Viešieji sandoriai“ bei iš dalies: 10 antraštinė dalis – „Ginkluotosios pajėgos“, 31 antraštinė dalis – „Pinigai ir finansai“ bei 40 antraštinė dalis – „Aplinkos apsauga“. Už federalinės viešųjų pirkimų politikos įgyvendinimą ir priežiūrą yra atsakingas Federalinis pirkimų politikos biuras³⁵.

Atskirai pažymėtina, jog siekiant plėtoti pirkimus vykdančių agentūrų ir organizacijų kompetencijas (įskaitant ir inovatyvius pirkimus), šalyje nuo 1976 m. veikia Federalinis pirkimų institutas, kuris kartu su savo partneriais siekia užtikrinti išskirtinių mokymų prieinamumą, teikti aktualius tyrimus, skatinti profesionalumą ir tobulinti su federaliniais viešaisiais pirkimais dirbančių profesionalų įgūdžius. Institutas nuolat palaiko daugiau kaip 50 mokymo kursų įvairiomis temomis – nuo išmaniųjų pirkimų iki rizikos valdymo, komandinio darbo, siekiamos vertės valdymo ir pan.³⁶

Supaprastintos viešųjų pirkimų procedūros yra taikomos pirkimams, kurių vertė mažesnė nei 100 000 JAV dolerių. Dar labiau supaprastinta procedūra yra taikoma vadinamiesiems mikro pirkimams (kurių vertė iki 10 000 JAV dolerių). Taip pat tam tikros palengvintos procedūros gali būti taikomos pirkimui iš vieno šaltinio (pavyzdžiui, jei atitinkamos prekės ar paslaugos rinkoje daugiau niekas neteikia).

Gynybos ir kai kurių kitų sektorių agentūros turi specialias taisykles, leidžiančias daryti dar daugiau išimčių iš bendrųjų pirkimų procedūrų. Pavyzdžiui, gynybos sektorius gali naudotis išskirtine procedūra tyrimų, prototipų vystymo ir gamybos srityje³⁷.

Be to, šalyje nuolat dedamos pastangos plėtoti inovatyvius pirkimų būdus, pavyzdžiui:

- „Skatinamojo prizo“ priemonė – skirta suburti potencialius rangovus ir dalyvauti konkurse Vyriausybei reikalingų inovacijų plėtojime;
- „Tikslu grįstos konkurencijos“ priemonė – iš esmės atitinka ES taikomą konkurencinio dialogo priemonę, siekiant sutelkti kritinį kiekį prie inovacijos plėtojimo galinčių prisidėti rangovų;
- „Greito technologijų prototipų kūrimo“ modelis apima kelių sutarčių sudarymą mažiems, nebrangiems prototipams sukurti per trumpą laiką (t. y. kelis mėnesius) ir tada išbandyti pagal atitinkamą demonstracinį scenarijų, kad būtų galima įvertinti priemonės gyvybingumą prieš atliekant didelę investiciją;
- „Iššūkais pagrįsto įsigijimo“ modelis sukurtas tirti rinką ir mokėti tik už sėkmingą sprendimą, tačiau yra orientuotas į projektus, kuriuose sprendimai greičiausiai jau egzistuoja ir jų jau nebereikia kurti. Pagrindinis skirtumas tarp „iššūkais pagrįsto įsigijimo“ ir tradicinio įsigijimo, pagrįsto našumu, yra griežtas reikalavimas parodyti

³⁴ ICLG - *Public procurement laws and regulations – Japan*: <https://iclg.com/practice-areas/public-procurement-laws-and-regulations/japan>

³⁵ *The Office of Federal Procurement Policy*: <https://www.whitehouse.gov/omb/management/office-federal-procurement-policy/>

³⁶ *Federal Acquisition Institute*: <https://www.fai.gov/about/about-fai>

³⁷ *The Law Reviews. The Government Procurement Review: USA*: <https://thelawreviews.co.uk/title/the-government-procurement-review/usa>

produkto našumą realiomis sąlygomis prieš skiriant daug išteklių pilnos apimties gamybai;

- Taikant „etapų sutarčių“ metodą naudojami trumpi koncepciniai pirkimų dokumentai, kad agentūros galėtų nustatyti potencialius rangovus ir vėliau padėtų šiems rangovams paruošti detalią dokumentaciją – tokiu būdu įmonės apsisaugo nuo išlaidų iš karto rengiant išsamų pasiūlymą bei gali pirmiau objektyviai įvertinti savo galimybes³⁸.

Kanada

Kanados teisiniame reguliavime nėra vieningos struktūros, kuri būtų taikoma viešųjų pirkimų reguliavimui visoje šalyje ir tarp visų jurisdikcijų. Tai reiškia, jog skirtinguose federaciniuose vienetuose ir, netgi, skirtingose jurisdikcijose tame pačiame federaciniame vienete, gali būti taikomi skirtingi viešųjų pirkimų teisiniai pagrindai.

Federalinės Vyriausybės lygmens pirkimai yra reguliuojami Vyriausybinių sandorių reglamento ir Finansų administravimo įstatymo. Šalia to veikia eilė dvišalių ir daugiašalių prekybinių susitarimų, kuriuose daugiausiai yra taikomos Pasaulio prekybos organizacijos patvirtintos nuostatos dėl tarptautinių pirkimų³⁹.

Šio sudėtingo ir daugiapakopio reguliavimo kontekste pažymėtina, jog federalinė Vyriausybė plėtoja kelias programas, kuriomis siekiama skatinti inovatyvius viešuosius pirkimus. Pavyzdžiui, gana didelį vaidmenį vaidina Inovacijų, mokslo ir ekonominės plėtros agentūra⁴⁰. Be kita ko paminėtina, jog siekiant mažinti informacijos pateikimo fragmentiškumą, visiškai neseniai Federalinės Vyriausybės iniciatyva startavo „Canada Buys“ portalas, kuriame pirmą kartą vienoje vietoje sutelkta visa informacija apie federalinius viešuosius pirkimus, įskaitant kvietimus, praktinę informaciją, papildomą medžiagą ir pan.⁴¹

„Innovative solutions Canada“ projektas, startavęs 2017 m., kasmet vertina šalies inovacijų lygį bei skatina mažąsias ir vidutines įmones dalyvauti vyriausybiniuose viešuosiuose pirkimuose⁴².

Vis dėlto, šalies mokslininkai, atlikę tyrimus apie šalies inovatyviųjų pirkimų pajėgumus, pažymi, jog šaliai dar trūksta tokių visa apimančių viešųjų pirkimų reguliavimo iniciatyvų, kokios buvo įgyvendintos ES 2014 m. priėmus šiame tyrime ne kartą minėtas direktyvas. Kartu yra pažymima, jog efektyviausiai inovatyviųjų viešųjų pirkimų potencialas gali būti išnaudotas pirkimuose, vykdomuose savivaldos lygmeniu. Provincijos ir vietos valdžios institucijos gali geriau atpažinti konkrečius iššūkius savo vietovėse, išreikšti juos kaip „inovacijų poreikį“ ir ieškoti sprendimų. Britų Kolumbijos provincija ėmėsi žingsnių šia kryptimi vykdydama viešųjų pirkimų strategiją, skirtą inovacijoms remti. Kai kurios savivaldybės taip pat pradeda įgyvendinti programas, skirtas remti pradedančias įmones vykdant „iššūkiams pagrįstus“ pirkimus. Taip pat pažymima, jog inovacijų pirkimas gali apimti naujų produktų pirkimą, taip pat naujų sprendimų tam tikriems poreikiams tyrimų ir plėtros pirkimą, kol jie tampa prieinami komerciškai (ikiprekybiniai pirkimai). Antruoju atveju Vyriausybė perka naujoviško sprendimo tyrimus ir plėtrą, nebūtinai įsipareigodama pirkti produktą, kuris gali atsirasti kaip tokio proceso pasekmė. Be to, pirkėjai gali pirkti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugas iš kelių konkuruojančių paslaugų teikėjų, kad nustatytų geriausią savo iššūkio sprendimą. Rizika, susijusi su tokio tipo viešaisiais pirkimais, natūraliai yra

³⁸ U.S. General Service Administration. Procurement Innovation Resource Center (PIRC): <https://www.gsa.gov/policy-regulations/policy/acquisition-policy/procurement-innovation-resource-center-pirc>

³⁹ The Law Reviews. The Government Procurement Review: Canada: <https://thelawreviews.co.uk/title/the-government-procurement-review/canada>

⁴⁰ Innovation, Science and Economic Development Canada: <https://ised-isde.canada.ca/site/ised/en>

⁴¹ Government of Canada. Canada Buys: https://canadabuys.canada.ca/en?utm_source=canadabuys&utm_medium=ybanner&utm_campaign=ybanner20210305en1

⁴² Innovative Solutions Canada: Annual Report 2021–22: <https://ised-isde.canada.ca/site/innovative-solutions-canada/en/innovative-solutions-canada-annual-report-2021-22>

mažesnė ir panaši į riziką, susijusią su vidinio tyrimo, skirto sprendimui sukurti, atlikimu⁴³. Taigi, matome, kad tokie modeliai savo turiniu iš esmės atitinka ES teisiniame reguliavime įtvirtintas konkurencinio dialogo ir inovacijų partnerystės procedūras.

Minėta, kad pirkimai inovacijų srityje gali būti atskirai reguliuojami federacinių teritorinių vienetų lygmenyje. Pavyzdžiui, Ontarijo provincijos teisės aktuose nustatyta, kad panašiai kaip ir bet kuris kitas viešasis pirkimas, inovacijų pirkimas turi būti vykdomas pagal Ontarijo provincijos įstatymus ir Kanados federalinius įstatymus, įskaitant Konkurencijos procesų įstatymą, sutarčių, privatumo ir prienamumo įstatymus bei visus kitus taikomus teisės aktus. Inovacijų viešieji pirkimai taip pat turi būti vykdomi laikantis visų taikomų prekybos susitarimų, įskaitant, bet tuo neapsiribojant, Vidaus prekybos susitarimą Ontarijo ir Kvebeko prekybos ir bendradarbiavimo susitarimą bei tarptautinius prekybos susitarimus.

Šio teisinio reguliavimo apimtyje universitetai ir kitos mokslo institucijos turi tam tikrą pasirinkimo laisvę dėl pirkimų vykdymo, atsižvelgiant į pirkimų vertę. Čia tai pat (kaip ir daugelyje aptartų kitų valstybių) iš esmės galioja viena taisyklė – mažesnės nei nustatyta riba vertės pirkimams taikomos supaprastintos taisyklės. Šias taisykles skelbia ir pačios mokslo institucijos savo pirkimų informaciniuose tinklapiuose⁴⁴.

Latvija

Latvijoje viešųjų pirkimų reguliavimas yra įtvirtintas Viešųjų pirkimų įstatyme⁴⁵. Kalbant apie inovatyvius viešuosius pirkimus, pažymėtina, jog Įstatymas apibrėžia inovacijų partnerystės procedūrą. Tai pirkimo procedūra, kurioje pareiškėjais gali būti visi suinteresuoti tiekėjai, tačiau pasiūlymus gali teikti tik užsakovo pakviesti kandidatai, siekiant sukurti ilgalaikę inovacijų partnerystę plėtrai ir vėlesniam naujo novatoriško produkto, paslaugos ar statybos darbų pirkimui (1 str. 12 d.).

Įstatyme taip pat apibrėžiama konkurencinio dialogo procedūra, kuri gali būti naudojama perkančiajai organizacijai siekiant įsigyti prekes ar paslaugas, kai neįmanoma gauti užsakovo poreikius atitinkančio pasiūlymo. Tokiu būdu vedamos derybos su atrinktais kandidatais, siekiant nustatyti geriausiai užsakovo poreikius tenkinančias prekes ar paslaugas (1 str. 14 d.).

Užsakovas turi teisę numatyti specialias pirkimo sutarties vykdymo nuostatas, kurios susijusios su ekonominėmis ir socialinėmis sąlygomis, inovacijomis ar aplinkos apsaugos reikalavimais, jei šios nuostatos neprieštarauja tiesiogiai taikomiems Latvijos Respublikos ar ES teisės aktams. Rengdamas minėto pobūdžio pirkimo sutartį užsakovas gali naudotis rinkos ekspertų ar organizacijų parengtomis pirkimo ir sutarčių sudarymo gairėmis bei standartinėmis sutartimis (60 str. 3 d.).

Kalbant apie politikos priemones šioje srityje, paminėtinas „iBuy“ projektas, kuriuo Vyriausybė siekia skatinti inovacijų plėtrą per viešuosius pirkimus. Projektas apima kelias tematinės sritis – nuo inovatyviųjų viešųjų pirkimų platesnio naudojimo, su tuo susijusios informacinės infrastruktūros kūrimo, iki atsakingų institucijų ekspertinių gebėjimų didinimo, siekiant profesionaliai padėti suinteresuotiems asmenims⁴⁶.

Įstatymas nenustato specialaus teisinio režimo viešųjų pirkimų vykdymui mokslo ir studijų institucijose (kai kurios nežymios išimtys yra taikomos tik tam tikrų medžiagų, reagentų, komponentų pirkimui ir pan., kaip tai nurodyta Įstatymo 5 straipsnyje).

⁴³ Daria Crisan. *Buying With Intent: Public Procurement for Innovation by Provincial and Municipal Governments*, SPP Briefing Paper, volume 13:18, 2020, University of Calgary. Doi: <https://doi.org/10.11575/sppp.v13i0.69277>

⁴⁴ *The University of British Columbia. Doing Business With UBC*: <https://finance.ubc.ca/suppliers/doing-business-ubc>

⁴⁵ *Publisko iepirkumu likums*: <https://likumi.lv/ta/id/287760-publisko-iepirkumu-likums>

⁴⁶ *Ministry of Economics, Republic of Latvia. iBuy – foster innovation through public procurement*: https://www.em.gov.lv/en/ibuy-foster-innovation-through-public-procurement?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F

Lenkija

Lenkijoje 2019 m. buvo priimtas ir 2021 m. įsigaliojo naujasis Viešųjų pirkimų įstatymas⁴⁷. Be kita ko, įstatymas apibrėžia ir iš ES viešųjų pirkimų direktyvų kylančias nuostatas. Todėl šiame įstatyme taip pat yra apibrėžtos ir nuostatos, susijusios su viešųjų pirkimų vykdymu konkurencinio dialogo ir inovacijų partnerystės būdu.

Be to, pažymėtina, kad pirkimuose, kuriuose vertė yra žemesnė nei Direktyvoje nustatyta žemiausia pirkimo riba, taip pat gali būti taikoma:

- pagrindinė procedūra (visada iš anksto skelbiant skelbimą apie pirkimą, derinant atviro konkurso ir derybų su išankstiniu skelbimu elementus);
- inovacijų partnerystė;
- derybų procedūra be išankstinio paskelbimo ir pirkimas iš vieno šaltinio⁴⁸.

Be to, tokio pobūdžio pirkimuose gali būti taikomi sutrumpinti terminai: darbams – 14 dienų, prekių pirkimui ir tiekimo užsakymams – 7 dienos. Šios nuostatos taikomos visoms perkančiosioms organizacijoms, neišskiriant tam tikros rūšies organizacijų.

Naujasis reglamentavimas numato ir daugiau naujovių viešųjų pirkimų reguliavimo srityje, pavyzdžiui:

- įvesta rinkos konsultacijų procedūra – preliminarių rinkos konsultacijų metu tikimasi, kad abi pusės daugiau sužinos apie savo poreikius ir galimus rinkos pasiūlymus tam tikram laikotarpiui. Perkančiosios organizacijos turės žinių ir laiko atsiverti naujiems, inovatyviems sprendimams, o rangovai galės pasiruošti dalyvauti būsimose procedūrose;
- didesnis dėmesys skiriamas taip vadinamam funkciniam sutarties dalyko aprašymui. Dėmesys buvo perkeltas į būtinybę atskleisti esmę, o ne į techninius aspektus. Po to seka derybų procedūrų supaprastinimai, t. y. nereikės nuo pat pradžių pirkimo dokumentuose detaliai aprašyti visų terminų ir sąlygų. Svarbus pokytis yra ir supaprastinta procedūra, kuri nesiekia ES ribinių verčių, leidžianti, pavyzdžiui, naudoti derybas, kai perkančioji organizacija mano, kad tai būtina, nevykdant papildomų sąlygų;
- *ex-ante* pirkimo dokumentų kontrolė perkančiosios organizacijos prašymu, kai sutarčių, viršijančių ES ribas, kurios apima aspektus, susijusius su inovacijomis arba kurių objektas yra inovatyvus produktas. Viešųjų pirkimų tarnybos pirmininko prižiūrima *ex-ante* kontrolė neapima techninės pirkimo dokumentų dalies, bet gali apimti visą procedūrą arba kvietimo teikti pasiūlymus etapą, derybų etapą arba pasiūlymų vertinimo etapą. Kontrolė turi patvirtinti procedūros teisingumą ir užkirsti kelią jos atšaukimui vėliau⁴⁹.

Plačiau kalbant apie inovatyviųjų viešųjų pirkimų politikos įgyvendinimą, pažymėtina, jog viena iš naujausių politinių iniciatyvų yra „Valstybės pirkimo politika 2022–2025 m.“ – tai politinės gairės, kurios visoms Lenkijos perkančiosioms organizacijoms pataria 3% savo biudžeto skirti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros pirkimams, o 20% – inovatyviųjų sprendimų viešiesiems pirkimams⁵⁰. Tai yra platesnio priemonių rinkinio, skatinančio viešųjų pirkimų, kaip priemonės inovacijoms ekonomikoje didinti, naudojimą, dalis, kuriam šalies Vyriausybė pastaruoju metu akivaizdžiai skiria daug dėmesio⁵¹.

⁴⁷ USTAWA z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20190002019/U/D20192019Lj.pdf>

⁴⁸ Gov.pl. Participating in public tenders: rules and procedures: <https://www.gov.pl/web/your-europe/participating-in-public-tenders-rules-and-procedures>

⁴⁹ EC-OECD STIP Compass. Poland. New Public Procurement Law: <https://stip.oecd.org/stip/interactive-dashboards/policy-initiatives/2021%2Fdata%2FpolicyInitiatives%2F5348>

⁵⁰ European Commission. Poland sets targets for procurement of R&D and innovative solutions: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/poland-sets-targets-procurement-rd-and-innovative-solutions>

⁵¹ Public Procurement Office. Public procurement of innovation:

https://www.uzp.gov.pl/_data/assets/pdf_file/0017/45503/Zamowienia_publiczne_na_innowacje_EN_WCAG-2021-01-12.pdf

Kalbant apie mokslo institucijų vykdomus pirkimus, pažymėtina, jog įstatymas nustato, kad bendrosios pirkimų reguliavimo nuostatos netaikomos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų pirkimui, kai iš šių paslaugų naudą gauna tik perkančioji organizacija ir kai pirkimo vertė neviršija teisės aktais nustatytos minimalios ribos, o visą atlygį už suteiktą paslaugą sumoka pati perkančioji organizacija.

Norvegija

Nors Norvegija nėra ES valstybė narė, vis dėlto, pagal Europos ekonominės erdvės susitarimą, daugelis šalies teisinių nuostatų, susijusių su viešaisiais pirkimais atitinka ES valstybių narių nuostatas, perkeltas iš Direktyvos 2014/24/ES. Pagrindinis šių sritį reglamentuojantis nacionalinis teisės aktas – Viešųjų pirkimų įstatymas⁵². Įstatymo 5 straipsnis nustato, jog perkančioji organizacija gali nustatyti tinkamus reikalavimus ir kriterijus, susijusius su įvairiais pirkimo proceso etapais, kad viešojo pirkimo sutartys būtų vykdomos taip, kad būtų skatinama atsižvelgti į aplinkosaugą, inovacijas, darbo sąlygas ir socialines sąlygas.

Norvegijoje valstybinės agentūros kasmet įsigyja prekių ir paslaugų už beveik 60 milijardų eurų. Inovatyvieji pirkimai – naujas viešųjų pirkimų būdas. Inovatyviuose pirkimuose nerekomenduojama iš rinkos prašyti iš anksto nustatytų sprendimų. Vietoj to, apie poreikius ir funkcijas pranešama rinkai, kuri savo ruožtu atsako, kaip geriausiai tai išspręsti. Vykdam tokius pirkimus yra stengiamasi apibrėžti vadinamąjį „poreikių žemėlapi“, o rinkos dalyviai yra kviečiami dialogui ir išsūkiui ieškoti išmanių sprendimų.

Šalyje sėkmingai įgyvendinama Nacionalinė tiekėjų plėtros programa, sukurta siekiant paspartinti inovacijas ir naujų sprendimų kūrimą naudojant viešuosius pirkimus ir kartu prisidedant prie naujų šių inovacijų rinkos galimybių. Nacionalinė tiekėjų plėtros programa yra varomoji jėga, skatinanti aktyviau naudoti inovatyviuosius pirkimus ir įrankis didinanti viešųjų pirkimų inovacinį poveikį Norvegijoje.

Programoje dalyvauja 26 nacionaliniai partneriai (verslo skatinimo agentūros, verslo, savivaldos asociacijos, Norvegijos inovacijų agentūra, Norvegijos mokslinių tyrimų taryba ir pan.), prisidedantys prie projekto plėtros ir populiarinimo. Iš esmės tokiu būdu yra įgyvendinamas holistinis požiūris į inovacijų skatinimą šalyje. Tokiu būdu nuo 2010 metų jau 234 viešojo sektoriaus institucijos įsigijo inovatyviais sprendimais paremtas prekes ir paslaugas, buvo sukurtos 22 ypatingos reikšmės inovacijos, 350 naujų darbo vietų, 2895 tonomis sumažinta CO2 emisija⁵³.

Kaip minėta, įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES nuostatas, šalyje taip pat yra naudojami konkurencinio dialogo ir inovacijų partnerystės metodai, o atskiros nuostatos dėl tyrimų ir mokslo institucijų specialaus teisinio režimo viešųjų pirkimų srityje neišskiriamos.

Paprastai derybų procedūra ir konkurencinis dialogas gali būti naudojami tada, kai perkančioji organizacija turi poreikį, kurio neįmanoma patenkinti pritaikius jau egzistuojančius rinkoje sprendimus. Pirkimo procedūros taip pat gali būti taikomos, kai pirkimas yra susijęs su projektiniais ar naujoviškais sprendimais arba kai dėl pirkimo pobūdžio ar teisinių ir finansinių sąlygų sudėtingumo būtinos derybos. Derybų procedūra ir konkurencinis dialogas taip pat gali būti taikomi, jei perkančioji organizacija prieš tai vykusiame atvirame ar ribotame konkurse gavo tik nepriimtinius pasiūlymus. Klausimas, ar šios sąlygos tenkinamos, turi būti vertinamas konkrečiai kiekvieno pirkimo atveju⁵⁴.

Įdomu pastebėti, kad viešųjų pirkimų teisinis reguliavimas numato galimybę tiesiogiai (be paskelbto konkurso) sudaryti sutartį, pavyzdžiui, kai galimas tik vienas tiekėjas, arba tais atvejais, kai procedūros atlikti neįmanoma dėl skubos, po nepavykusios procedūros bei pakaitinių pirkimų ir pan.

⁵² *Lov om offentlige anskaffelser (anskaffelsesloven)*: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2016-06-17-73>

⁵³ *LUP. About Innovative Procurements*: <https://innovativeanskaffelser.no/about/>

⁵⁴ *CMS Law. Public Procurement in Norway*: <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-public-procurement/norway>

Vis dėlto, pagrindinė taisyklė yra ta, kad turi būti užtikrinta konkurencija, todėl tiesioginio pirkimo sutarties sudarymo reikalavimai yra gana griežti⁵⁵.

Prancūzija

Šalies viešųjų pirkimų sistemos teisinis nuostatas apibrėžia Viešųjų pirkimų kodeksas⁵⁶. Kaip ir kitose ES valstybėse narėse, pagrindinis su viešaisiais pirkimais susijęs įstatymas inkorporuoja ir iš direktyvų kylančias ES teisinio reguliavimo nuostatas. Pažymėtina, jog šalyje viešųjų pirkimų nuostatų taikymo išaiškinime didelę reikšmę turi ir šalies administracinių teismų jurisprudencija.

Esminių skirtumų nuo kitų ES valstybių narių (kurios taip pat į savo nacionalinę teisę yra perkėlusios ES direktyvų nuostatas) teisinio reguliavimo nėra. Tyrimų ir eksperimentinės plėtros sutartims, kurių vertė iki 100 000 eurų (neįskaitant mokesčių) yra taikomos tam tikros lengvatos – organizacijos gali pasirinkti tiekėją be viešo skelbimo. Šios nuostatos taip pat taikomos pirkimo dalims, kurių suma yra mažesnė nei 80 000 eurų. Kartu pažymėtina, jog naudodamasi šia galimybe perkančioji organizacija turi užtikrinti, kad pasirinktą atitinkamą pasiūlymą, tinkamai panaudotų viešąsias lėšas ir sistemingai nesudarytų sutarčių su tuo pačiu ūkio subjektu, kai yra daug pasiūlymų, galinčių patenkinti poreikį. Taigi, matome, kad tokiu būdu buvo palengvintos sąlygos perkančiosioms organizacijoms (neišskiriant atskiro organizacijų pobūdžio) vykdyti kai kuriuos inovatyvius pirkimus. Taip pat pažymėtina, jog šiuos nuostatos įsigaliojo gana neseniai – jos buvo patvirtintos 2021 m. Vyriausybės dekretu dėl inovatyviųjų viešųjų pirkimų⁵⁷.

Singapūras

Singapūro viešųjų pirkimų sistemos teisinis pagrindas yra įtvirtintas 1997 m. Vyriausybės pirkimų įstatyme⁵⁸. Vis dėlto, šioje Pietryčių Azijos valstybėje, lyginant su ES viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo evoliucija, teisinis reguliavimas vystėsi kitokiu keliu ir buvo nulemtas kitų veiksmų. Minėtasis Vyriausybės pirkimų įstatymas iš esmės įtvirtino 1994 m. su Pasaulio prekybos organizacija pasirašytą susitarimą dėl Singapūro tarptautinių prekybinių įsipareigojimų, įskaitant ir Singapūro Vyriausybės bei kitų institucijų vykdomų pirkimų reguliavimą. Šalies Finansų ministerija taip pat yra išleidusi eilę rekomendacijų ir gairių⁵⁹ dėl įvairių su viešaisiais pirkimais susijusių aspektų įgyvendinimo (pavyzdžiui, viešojo – privataus sektoriaus partnerystės projektų vykdymo ir pan.). Vis dėlto, šios gairės ir rekomendacijos neturi imperatyvaus teisinio poveikio⁶⁰.

Šalyje atskirai nėra išskiriamas specialus viešųjų pirkimų vykdymo mokslo ir studijų institucijose teisinis režimas.

Kalbant apie inovatyvius viešuosius pirkimus, pažymėtina, jog kai kurie elementai atsispindi aptariamame įstatyme, vis dėlto, teisiniame reguliavime tam nėra skiriama daug dėmesio. Reguliavimas apibrėžia tik bendrus principus dėl papildomos vertės pirkimuose (t. y., nesivadovavimo vien mažiausios kainos principu), įtraukiant socialinę ir kitokio pobūdžio vertę (įskaitant, bet neapsiribojant inovacijų pirkimu ir pan.). Teisinis reguliavimas taip pat nenumato ir ikisutartinio bendradarbiavimo (derybų) galimybės, derantis dėl specifinių prekių ar paslaugų būsimo pirkimo. Tokiu atveju matome, jog ES teisiniame reguliavime įtvirtinti inovacijų partnerystės ir konkursinio dialogo metodai yra pažangesni.

⁵⁵ *Chambers and Partners. Public Procurement & Government Contracts 2022. Norway:*

<https://practiceguides.chambers.com/practice-guides/public-procurement-government-contracts-2022/norway>

⁵⁶ *Code de la commande publique:* https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000037701019/2023-03-13/

⁵⁷ *Décret n° 2021-1634 du 13 décembre 2021 relatif aux achats innovants et portant diverses autres dispositions en matière de commande publique:* <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000044487851>

⁵⁸ *Government Procurement Act 1997:* <https://sso.agc.gov.sg/Act/GPA1997>

⁵⁹ *GeBIZ. Guide to Singapore Procurement:* <https://www.gebiz.gov.sg/singapore-government-procurement-regime.html>

⁶⁰ *ICLG - Public procurement laws and regulations - Singapore:* <https://iclg.com/practice-areas/public-procurement-laws-and-regulations/singapore>

Slovėnija

Slovėnijos viešųjų pirkimų sistema įtvirtina principą, kad pirkimų metu būtų atrenkamas naudingiausias tiekėjas, paslaugų teikėjas ar rangovas ir tuo pačiu būtų užtikrinamas ekonomiškias, efektyvus ir skaidrus viešųjų lėšų panaudojimas. Perkančiųjų organizacijų ir konkurso dalyvių tarpe skatinamas strategiškėsnėjų požiūrių taikymas viešuosiuose pirkimuose. Tokiu būdu išryškunami toks privalumas kaip geresnė kokybė, kainų standartizavimas, didesnis ekonominis efektyvumas, naujų tiekėjų prieiga, partnerystės su tiekėjais kūrimas, inovatyvios aplinkos, skirtos dideliame ekonomikos augimui, skatinimas bei socialiai atsakingo valdymo skatinimas⁶¹.

Vis dėlto, 2020 m. EBPO atlikto tyrimo duomenimis, nepaisant eilės įgyvendintų reformų, buvo pažymėta, kad viešųjų pirkimų procedūros šalyje išlieka (2020 m. duomenimis) labai formalizuotos ir suteikia ribotą lankstumą eksperimentuoti ir mažai paskatų taikyti inovatyvius viešuosius pirkimus ir novatoriškus metodus⁶². Atsižvelgiant į tai, 2022 m. buvo įgyvendintos naujausios reformos, siekiant pagerinti inovatyviųjų viešųjų pirkimų padėtį.

Tokiu būdu 2022 m. pradėta įgyvendinti iniciatyva, pagal kurią šalyje ketinama atidaryti pirmąjį žiedinės ekonomikos viešųjų pirkimų centrą⁶³. Be to, atskirai paminėtinos 2022 m. gruodį Slovėnijos Vyriausybės patvirtintos Inovatyviųjų viešųjų pirkimų gairės. Šiomis Gairėmis Vyriausybė siekia paskatinti perkančiąsias organizacijas aktyviau vykdyti inovatyvius pirkimus bei pasitelkus atitinkamus įrankius, ieškoti novatoriškų sprendimų savo veikloje. Šių Gairių apimtyje inovatyvieji viešieji pirkimai suprantami kaip „skėtinė“ sąvoka, apimanti:

- ikikomercinius pirkimus – kuomet perkančiosios organizacijos gali pasinaudoti Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta išimtimi, leidžiančia įsigyti rinkoje dar neegzistuojančias (nesukurtas) prekes ir paslaugas. Ši pirkimų rūšis apima tyrimų ir eksperimentinės plėtros etapą, sprendinio dizaino vystymą, prototipo vystymą ir nedidelį (testinį) produkcijos kiekį;
- inovatyvių sprendimų viešuosius pirkimus – kuomet inovatyvūs sprendimai jau egzistuoja rinkoje, bet yra nepakankamas jų mastas, ribotos galimybės ir pan. Šiame pirkimų procese gali būti naudojami atviro konkurso, neskelbiamų derybų, konkurencinio dialogo metodai;
- inovacijų partnerystės būdu vykdomus pirkimus – kuomet naudojamas aukščiau paminėtų ikikomercinių ir komercinių pirkimų procedūrų derinys.

Taigi, apibendrinant matome, kad vykdam mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros pirkimus perkančiosios organizacijos (neiškiriant konkretaus organizacijos tipo), gali pasinaudoti kai kuriomis bendrųjų procedūrų išimtimis, jei egzistuoja šios sąlygos:

- naudą gauna tik perkančioji organizacija, kad ją panaudotų išskirtinai tik savo reikmėms;
- už suteiktą paslaugą visiškai atlygina perkančioji organizacija.

Suomija

Suomijoje viešųjų pirkimų reguliavimo teisinį pagrindą sudaro Viešųjų pirkimų ir koncesijų įstatymas⁶⁴. Be kita ko, įstatymas nustato inovatyviųjų ir tvariųjų viešųjų pirkimų teisinius pagrindus. Inovacija šio įstatymo kontekste yra apibrėžiama gana plačiai, kaip verslo praktikoje, darbo vietos organizavime ar išoriniuose santykiuose taikoma naujovė arba ženkliai pagerinta jau esamo produkto,

⁶¹ Gov.si. Public procurement: <https://www.gov.si/en/policies/finance-and-taxation/public-procurement/>

⁶² OECD (2020), *System Change in Slovenia: Making Public Procurement More Effective*, OECD Public Governance Reviews, OECD Publishing, Paris: <https://doi.org/10.1787/b050ef2f-en>

⁶³ The NovIKroG Project. *The development of circular public procurement for the establishment of local material loops*: <https://novikrog.si/en/we-are-planning-the-first-centre-for-circular-public-procurement-in-slovenia/>

⁶⁴ Act on Public Procurement and Concession Contracts: <https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2016/en20161397.pdf>

paslaugos ar organizacinio metodo savybė. Įstatymas taip pat apibrėžia ir inovacijų partnerystės, kaip viešojo pirkimo metodo, galimybę.

Be šių paminėtų bendrųjų nuostatų, įstatymas neišskiria specialaus teisinio režimo, kuris būtų taikomas mokslo ir tyrimų institucijų vykdomiems viešiesiems pirkimams. Kita vertus, pažymėtina, jog atskiros institucijos turi teisę tvirtinti savo vidaus teisės aktais kai kuriuos aspektus detalizuojančias viešųjų pirkimų taisykles. Pavyzdžiui, Helsinkio universiteto sprendimu yra patvirtintos Helsinkio universiteto įsigijimams, investicijoms ir tyrimams skirtų sutarčių priėmimo taisyklės⁶⁵. Šios taisyklės be kita ko nustato specifines pirkimų kainų ribas ir atsakingų tarnautojų visumą.

Pavyzdžiui, taisyklėse nurodyta, jog mokslinių tyrimų projektus, kurių nuosavo finansavimo dalis yra mažesnė nei 1 000 000 eurų ir su šiais projektais susijusias sutartis, tvirtina ir pasirašo finansinės atsakomybės padalinio vadovas pagal įstatus arba jo paskirtas ir už tyrimo projektą atsakingas tyrėjas. Sutartis, kurias sudaro keli padaliniai tvirtina ir pasirašo už mokslinius tyrimus atsakingas prorektorius arba jo paskirtas ir už tyrimo projektą atsakingas tyrėjas.

Didelių mokslinių tyrimų projektų, kurių nuosavo finansavimo dalis ne mažesnė nei 1 000 000 eurų, arba finansiškai atsakingam padaliniai neužtenka savo biudžeto projekto finansuoti savo lėšomis, sutartis bei su šiais projektais susijusias sutartis, pasirašo padalinio direktorius, prorektorius arba jų paskirtas asmuo ir už tyrimo projektą atsakingas tyrėjas.

Grįžtant prie bendrųjų inovatyviųjų viešųjų pirkimų nuostatų, pažymėtina, jog inovacijų partnerystės būdu vykdomuose pirkimuose perkančioji organizacija ir tiekėjas ilgalaikėje partnerystėje kuria inovatyvias prekes, paslaugas ar darbus, kuriuos perkantysis subjektas, atlikęs inovacijų plėtros darbus, gali įsigyti iš tiekėjo be atskiro konkurso. Perkantysis subjektas gali pasirinkti inovacijų partnerystę, jei perkančiojo subjekto poreikis negali būti patenkintas perkant įprastas rinkoje jau esančias prekes, paslaugas ar darbus. Praktiškai inovacijų partnerystėje pirkimai vyksta derybų būdu, o pats partnerystės etapas yra padalintas į vienas po kito einančius etapus, kuriuose partneriams nustatomi tarpiniai tikslai. Tarpiniais etapais galima sumažinti partnerių skaičių, jeigu apie tai iš anksto buvo pranešta pirkimo dokumentuose.

Pažymėtina, kad inovacijų partnerystė nėra susijusi tik su moksliniais tyrimais ir plėtra, kuri apskritai nepatenka į įstatymo taikymo sritį (moksliniai tyrimai dažnai finansuojami iš privačių, o ne iš viešųjų šaltinių). Inovacijų partnerystės tikslas – išplėsti produkto ar paslaugos pirkimą ir plėtrą per visą jo gyvavimo ciklą. Atsižvelgiant į tai, viešųjų pirkimų tvarka šiose srityse yra tokia pati kaip ir kitose srityse. Viešosios sutartys turi atitikti taisykles (pavyzdžiui, lygiateisiškumo principą), kuriomis vadovaujamosi įvairiais pirkimo procedūros etapais, rengiant pirkimo dokumentus, skelbimus ir sudarant sutartis.

Švedija

Švedijos Viešųjų pirkimų įstatymas apibrėžia pagrindines viešųjų pirkimų vykdymo nuostatas, taip pat perkelia į nacionalinę teisę atitinkamas ES direktyvų nuostatas⁶⁶. Bendrieji teisinio reguliavimo principai nustato, jog be kita ko, viešieji pirkimai turi skatinti inovatyvius sprendimus ir atsižvelgti į aplinkosaugos bei socialinius aspektus.

Kadangi didžioji dalis teisinio reguliavimo kyla iš ES direktyvų, įstatymas taip pat įtvirtina konkurencinio dialogo bei inovacijų partnerystės procedūras. Pažymėtina, jog inovacijų partnerystės metodo taikymo atveju perkančioji organizacija užtikrina, kad inovacijų partnerystės struktūra, ypač atsižvelgiant į jos trukmę ir etapų vertę, atspindėtų siūlomo sprendimo novatoriškumo laipsnį ir

⁶⁵ *Helsingin yliopiston hankintoihin, sijoittamiseen ja tutkimukseen liittyvien sopimusten hyväksyminen:*

https://s3.datacloud.helsinki.fi/julkisetsivut%3Anxstage-lagoon-stage/drupal/2021-02/edustaminen_hankinnat_sijoitus_tutkimus_2018.pdf

⁶⁶ *Swedish Public Procurement Act:*

<https://www.konkurrensverket.se/globalassets/dokument/informationsmaterial/rapporter-och-broschyer/informationsmaterial/swedish-public-procurement-act.pdf>

mokslinių tyrimų bei inovacijų veiklą, reikalingą sprendimui, kurio nėra rinkoje. Prekių, paslaugų ir darbų numatoma vertė negali būti neproporcinga investicijoms, reikalingoms jiems sukurti.

Nacionalinė viešųjų pirkimų agentūra⁶⁷ skatina inovatyvius viešuosius pirkimus, teikdama reikiamą informaciją, tačiau tuo pačiu pažymi, jog inovatyvieji viešieji pirkimai nepasižymi atskira metodologija, o jų vykdymui nėra sukurta jokia speciali procedūra. Vis dėlto, bet koku atveju, įmonės kviečiamos dalyvauti konkrečiuose inovacijų pirkimuose⁶⁸.

Vokietija

Vokietijoje viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo kompetencija pasidalina tarp federalinės valdžios patvirtintų teisės aktų ir atskirų federacinių žemių teisės aktų. Pagrindinis federalinio lygmens teisės aktas šioje srityje – Potvarkis dėl viešųjų pirkimų⁶⁹. Šiame teisės akte atsispindi ir ES direktyvų nuostatos dėl viešųjų pirkimų, kurios be kita ko įtvirtina ir konkurencinio dialogo bei inovacijų partnerystės procedūras.

Atkreiptinas dėmesys, kad viešieji pirkimai, susiję su tam tikrais ekonomikos sektoriais, koncesijomis ir pirkimais gynybos ir saugumo srityje, yra reglamentuojami atskirais teisės aktais. Be to, reikia atkreipti dėmesį, jog viešieji pirkimai, kurių vertė mažesnė už minimalią ES nustatytą ribą, taip pat yra reglamentuojami atskiru teisės aktu⁷⁰.

Siekdama sudaryti viešojo pirkimo sutartį, perkančioji organizacija gali sudaryti inovacijų partnerystę, kurios tikslas – sukurti naujovišką produktą ar paslaugą ir vėliau tai įsigyti. Pirkimų poreikiai, kuriais grindžiama inovacijų partnerystė, neturi būti patenkinami rinkoje jau esančiomis prekėmis ar paslaugomis. Perkančioji organizacija naujoviško produkto ar paslaugos poreikį aprašo skelbime apie pirkimą arba konkurso dokumentuose. Turi būti nurodyti minimalūs reikalavimai inovacijai bei tinkamumo kriterijai, susiję su įmonių gebėjimais mokslinių tyrimų ir plėtros bei inovatyvių sprendimų kūrimo procese. Pateikta informacija turi būti pakankamai tiksli, kad įmonės galėtų nustatyti reikalingo sprendimo pobūdį ir apimtį bei nuspręsti, ar dalyvauti procese.

Kadangi inovatyviųjų pirkimų vykdymas (kaip matome iš aukščiau suformuluotų gana griežtų reikalavimų perkančiosioms organizacijoms) reikalauja tam tikrų kompetencijų iš perkančiųjų organizacijų pusės, siekiant skatinti inovatyvius viešuosius pirkimus, šalyje įkurtas inovatyviųjų pirkimų kompetencijų centras, teikiantis platų paslaugų spektrą (nuo elektroninių įrankių iki konsultacijų bei renginių, parodų, pristatymų, orientuotų tiek į perkančiąsias organizacijas, tiek į potencialius pareiškėjus – ypač startuolius bei mažąsias ir vidutines įmones)⁷¹.

Konkurencinis dialogas, savo ruožtu, yra patartinas sunkiai įvertinamose arba sudėtingose rinkose, pavyzdžiui, kai mažai žinoma apie rinkos siūlomus techninius, finansinius ar teisinius sprendimus. Tai gali būti visų pirma naujoviškų projektų, didelių integruotų transporto infrastruktūros projektų arba didelių kompiuterių tinklų projektų įgyvendinimas arba sudėtingo struktūrizuoto finansavimo projektų atvejis. Kadangi atskiros perkančiosios organizacijos dažnai neužsako išsamių rinkos tyrimų, ši procedūra yra naudinga nepaisant jos sudėtingumo ir turėtų būti pasitelkiama dažniau⁷².

Jau minėtas specifinis teisinis režimas mažesnės nei ES riba vertės pirkimams taip pat nustato kai kurias palankias sąlygas. Pažymėtina, jog jokia specifinė perkančiųjų organizacijų rūšis (pavyzdžiui mokslo, švietimo ir pan.) šiame reguliavime nėra išskiriama. Bendras reguliavimas

⁶⁷ National Agency for Public Procurement. Innovation in procurement:

<https://www.upphandlingsmyndigheten.se/en/innovation-in-procurement/>

⁶⁸ Bidrag och utlysningar för innovationsprojekt: <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/innovation-i-upphandling/bidrag-och-utlysningar-for-innovationsprojekt>

⁶⁹ Verordnung über die Vergabe öffentlicher Aufträge (Vergabeverordnung - VgV): http://www.gesetze-im-internet.de/vgv_2016/BJNR062410016.html

⁷⁰ Unterschwellenvergabeordnung:

<https://www.bmwk.de/Redaktion/DE/Downloads/U/unterschwellenvergabeordnung-uvgo.html>

⁷¹ Das Kompetenzzentrum innovative Beschaffung: <https://www.koinno-bmwk.de/>

⁷² Innovative öffentliche Beschaffung: https://www.bmwk.de/Redaktion/DE/Publikationen/Wirtschaft/koinno-innovative-oeffentliche-beschaffung.pdf?__blob=publicationFile&v=16

nustato, jog perkančioji organizacija gali sudaryti sutartis derybų būdu konkurso tvarka arba be konkurso, jei pirkimas yra susijęs su prekių pristatymu ar paslaugų teikimu mokslinėms ir techninėms mokslinių tyrimų, plėtros ir tyrimų užduotims, kurios turi būti nesusijusios su perkančiosios organizacijos teikiamomis bendrosiomis (komercinėmis) paslaugomis bei perkančiosios organizacijos infrastruktūros išlaikymu.

Parengė

Informacijos ir komunikacijos departamento

Tyrimų skyriaus patarėjas dr. Tomas Lavišius

Tel. (8 5) 239 6181, el. p. tomas.lavisius@lrs.lt

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija. Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą. Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.

© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2023